

VERSLAG VAN DE PRESIDENT

Het eerste kwartaal van 2020 werd beheerst door de snelle wereldwijde verspreiding van het COVID-19-coronavirus. In een poging om de verspreiding van het virus te vertragen, zijn regeringen overal ter wereld drastische maatregelen gaan nemen, waaronder het sluiten van grenzen en het in 'lockdown' plaatsen van (delen van) hun land. De verwachte, nooit eerder geziene economische, financiële en sociale tol van de viruspandemie en de noodzakelijke beheersingsmaatregelen hebben regeringen ertoe bewogen brede hulpverleningsprogramma's voor bedrijven en natuurlijke personen op te zetten. Centrale banken namen hun toevlucht tot een expansief monetair beleid ter verzekering van voldoende en goedkope financiering om de economie te ondersteunen en een tweede internationale financiële crisis te voorkomen.

Curaçao en Sint Maarten hebben beide een zeer open economie. De internationale gevolgen van de pandemie en de overheidsmaatregelen die midden maart ter beperking van de lokale verspreiding van het virus werden genomen, met name de sluiting van de grenzen, hadden dan ook vrijwel onmiddellijk een aanzienlijke negatieve economische impact op de landen. Het reële bbp in Curaçao kromp in het eerste kwartaal van 2020 met 9,6%, vergeleken met een krimp van 2,1% in het eerste kwartaal van 2019. Intussen steeg de inflatie van 2,1% in het eerste kwartaal van 2019 tot 3,1%, voornamelijk in verband met de in september 2019 ingevoerde verhoging van de accijnzen en omzetbelasting. Het economisch herstel van Sint Maarten na de orkaan Irma in 2017 eindigde in het eerste kwartaal van 2020 met een daling van het reële bbp van 1,0% vergeleken met de groei van 8,2% in het eerste kwartaal van 2019. De inflatie nam af van 0,7% in het eerste kwartaal van 2019 tot 0,2% in het eerste kwartaal van 2020.

De economische krimp in Curaçao in het eerste kwartaal van 2020 was het gevolg van een daling van de binnenlandse vraag, terwijl de netto buitenlandse vraag toenam. De daling van de binnenlandse vraag viel toe te schrijven aan zowel de particuliere als de publieke vraag en deed zich zowel in de consumptie als in de investeringen voor. Alle sectoren van de Curaçaose economie registreerden een daling van de activiteiten, waarbij de sterkste dalingen zich voordeden in de sectoren industrie, groot- en kleinhandel en restaurants & hotels. De reële productie in de sector industrie nam in het eerste kwartaal van 2020 aanzienlijk af vanwege de sluiting van de raffinaderij in december 2019 in afwachting van de afronding van de onderhandelingen met een nieuwe exploitant na de afloop van de huurovereenkomst met de Venezolaanse oliemaatschappij PDVSA. De daling van de reële toegevoegde waarde in de sector groot- en kleinhandel was consistent met de daling van de binnenlandse vraag en de toeristische uitgaven naar aanleiding van de grenssluiting. De daling van het toerisme was ook de oorzaak van de daling van de reële toegevoegde waarde in de sector restaurants & hotels. Het aantal verblijfstoeristen daalde scherp. Bovendien nam ook het aantal cruisetoeristen en het aantal cruiseschepen dat de haven aandeed af. De daling van de reële toegevoegde waarde in de sector transport, opslag & communicatie was duidelijk het gevolg van de grenssluiting, die tot minder luchtvervoer en havenactiviteiten leidde. De sluiting van de raffinaderij droeg bij aan een afname van het aantal tankers dat de haven aandeed.

De economische krimp in het eerste kwartaal van 2020 in Sint Maarten was het gevolg van een daling van de binnenlandse vraag, gematigd door een toename van de netto buitenlandse vraag. De binnenlandse vraag nam af, gedreven door de lagere particuliere en overheidsuitgaven. Er was een daling van de particuliere consumptie vanwege de tijdelijke sluiting van alle bedrijven die niet-

essentiële diensten leveren, door de overheid opgelegd om de lokale verspreiding van het coronavirus onder controle te houden. De daling van de particuliere investeringen was te wijten aan de terugloop van de orkaan gerelateerde wederopbouwactiviteiten.

Een analyse naar sector laat zien dat de krimp van het reëel bbp in Sint Maarten voornamelijk kan worden toegeschreven aan de sectoren restaurants & hotels en groot- en kleinhandel vanwege de impact van de coronacrisis. Het cruisetoeisme, dat reeds aan het dalen was vanwege de toenemende concurrentie van andere Caribische bestemmingen en opkomende bestemmingen in Azië, viel ten gevolge van de grenssluiting volledig stil.

De ontwikkelingen in de overheidsfinanciën verschilden tussen Curaçao en Sint Maarten in het eerste kwartaal van 2020 vergeleken met het eerste kwartaal van 2019. Het huidige begrotingsoverschot van de overheid van Curaçao nam met NAF. 45,1 miljoen af tot NAF. 20,1 miljoen, voornamelijk vanwege een daling van de belastinginkomsten. Het meest uitgesproken was de daling van de winstbelasting en de loonbelasting, die valt toe te schrijven aan de sterkere daling van de economische activiteiten. De inkomsten uit de omzetbelasting stegen daarentegen dankzij de in september 2019 doorgevoerde wijzigingen en een verbeterde naleving. De overheidsuitgaven namen enigszins toe.

De overheidsfinanciën van Sint Maarten werden in het eerste kwartaal van 2020 niet door de coronacrisis getroffen, hetgeen zich weerspiegelt in een verbetering van NAF. 11,0 miljoen in het begrotingsoverschot, dat nu NAF. 11,3 miljoen bedraagt. Het hogere overschot is te danken aan de hogere belastinginkomsten, met name uit de loonbelasting en omzetbelasting, doordat de overheid haar capaciteit voor het innen van de belastingen terug op het niveau van vóór de orkaan wist te brengen. Net als in Curaçao namen de overheidsuitgaven slechts lichtjes toe. Bovendien registreerden beide overheden een daling van hun uitstaande schuld, die voornamelijk gerelateerd kan worden aan de huidige begrotingsoverschotten.

Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van de monetaire unie verbeterde in het eerste kwartaal van 2020 aanzienlijk vergeleken met het eerste kwartaal van 2019. Het lagere tekort was het gevolg van een toename van de netto export van goederen en diensten, gematigd door een verslechtering van de inkomensrekening en de inkomensoverdrachtenrekening. Het meest uitgesproken was de verslechtering van de inkomensoverdrachtenrekening, vanwege de afwikkeling van de meeste claims van lokale verzekeringsmaatschappijen om hun klanten in Sint Maarten te betalen die door de orkanen in 2017 schade hebben geleden.

Een aanzienlijke daling van de importen droeg bij aan de toename van de netto export van goederen en diensten. In Curaçao daalden de importen van handelswaar door de sector groot- en kleinhandel in lijn met de krimp van de binnenlandse vraag. Verder daalden de importen van bouwdiensten doordat de bouw van het nieuwe ziekenhuis in 2019 werd afgerond en de onderhoudswerkzaamheden aan de raffinaderij na de afloop van de huurovereenkomst met PDVSA eind 2019 vrijwel stil kwamen te liggen. Daarnaast daalden de importen van handelswaar door de sectoren industrie en utiliteiten, terwijl de ingezetenen van Curaçao minder uitgaven aan buitenlandse vliegtickets.

In Sint Maarten kwamen de lagere importen voornamelijk door minder import van handelswaar door met name de sector groot- en kleinhandel. Bovendien daalden de olie-importen in lijn met de daling van de gemiddelde internationale olieprijs, terwijl de importen van bouwdiensten daalden door de

terugloop van de wederopbouwwerkzaamheden naar aanleiding van de verwoestende orkanen van 2017.

De exporten daalden, wat volledig aan Curaçao valt toe te schrijven. De daling van de exporten in Curaçao had voornamelijk te maken met de impact van de coronacrisis op de toerisme-, bunkering-, scheepsreparatie- en vrijezoneactiviteiten, verder verergerd door de sluiting van de raffinaderij. Sint Maarten registreerde daarentegen nog steeds een gematigde groei in zijn exporten, gedreven door bouwwerkzaamheden gerelateerd aan de wederopbouw van vastgoed in eigendom van niet-ingezetenen. De deviezeninkomsten uit toerisme bleven vrijwel ongewijzigd omdat een toename van de gemiddelde verblijfsduur van verblijfstoeristen de daling van het aantal verblijfstoeristen en cruissetoeristen compenseerde.

Het tekort op de lopende rekening in het eerste kwartaal van 2020 werd gedeeltelijk aangezuiverd door middel van externe financiering via de directe-investeringsrekening en de portfolio-investeringsrekening. De netto directe investeringen in de monetaire unie namen voornamelijk toe als gevolg van een stijging van de vorderingen van buitenlandse moedermaatschappijen op lokale bedrijven en de investeringen van niet-ingezetenen in vastgoed. De netto financiering via de portfolio-investeringsrekening was voornamelijk het gevolg van vervallen buitenlandse obligaties in de portefeuilles van de institutionele beleggers die niet in het buitenland werden herbelegd. De leningen- & kredietenrekening verbeterde daarentegen, voornamelijk dankzij een stijging van de buitenlandse deposito's van ingezetenen van Curaçao en Sint Maarten en de verbetering van de netto handelskredietenrekening. De externe financiering werd aangevuld met netto kapitaaloverdrachten in de monetaire unie door de overmaking van middelen door de Wereldbank uit het Sint Maarten Recovery, Reconstruction and Resilience Trust Fund voor de financiering van wederopbouwprojecten. Aangezien de externe financiering en netto kapitaaloverdrachten tijdens het kwartaal van maart 2020 lager waren dan het tekort op de lopende rekening, namen de bruto officiële reserves met NAf. 72,3 miljoen af.

Eind januari 2020 voerde de Bank enkele hervormingen door met betrekking tot de Certificates of Deposit (CD's), waaronder een wekelijkse veiling van CD's met een looptijd van twee weken ter aanvulling van de tweewekelijkse veilingen van CD's met een langere looptijd. Ondanks deze hervormingen bleef de overliquiditeit in het bankwezen die via de veilingen werd geabsorbeerd onder het streefcijfer, hetgeen op 16 februari 2020 leidde tot een stijging van het verplichte reservepercentage van 18,00% tot 19,00%. De impact van de coronaviruscrisis op de lokale bedrijven en huishoudens rechtvaardigde echter een versoepeling van de monetaire houding om de banken in staat te stellen aan de liquiditeitsvraag van hun klanten te voldoen en hen te helpen de onvoorzienbare schokken op te vangen. Met ingang van 20 maart 2020 verlaagde de Bank zijn kredietrentevoet van 2,50% tot 1,00%, alsook de rentevoet op CD'S, om indien nodig goedkope toegang tot liquiditeit te garanderen. Bovendien zijn bepaalde toezichtsregels tijdelijk versoepeld en zijn kapitaaloverdrachten naar het buitenland tot nader order aan banden gelegd om het gevaar voor kapitaalvlucht tot een minimum te beperken.

De coronaviruscrisis heeft ongeziene economische, financiële en sociale gevolgen voor de samenleving van Curaçao en Sint Maarten. Doorwerkingseffecten vanuit het buitenland, gecombineerd met noodzakelijke beheersingsmaatregelen van lokale overheden, zoals de sluiting van de grens gedurende drie maanden en de zes weken durende 'lockdown', hebben alle sectoren van de economie hard getroffen, vooral de sectoren toerisme en transport. Bijgevolg is er sprake van een snelle stijging van de werkloosheid, armoede, overheidstekorten en het tekort op de lopende

rekening van de betalingsbalans. De economie van Curaçao en die van Sint Maarten, die al zwak waren, kunnen deze crisis zonder toegang tot externe financiering niet doorstaan. Daarom is de Nederlandse overheid benaderd met een verzoek tot financiering. Tot nu toe heeft zij bijna NAF. 500 miljoen aan liquiditeit geleverd in de vorm van renteloze leningen met een looptijd van twee jaar, op voorwaarde dat er bepaalde besparingsmaatregelen zouden worden ingevoerd. Deze leningen helpen momenteel om hulpverleningsprogramma's van de overheid voor bedrijven en natuurlijke personen te financieren, financieringsgaten in de begrotingen op te vullen en een welkom duwtje in de rug te geven aan de deviezenreserves, waarmee zij bijdragen tot de stabiliteit van de koppeling van de gulden aan de Amerikaanse dollar.

Om deze crisis het hoofd te kunnen bieden en een economie uit te kunnen bouwen die beter bestand zal zijn tegen toekomstige crisissen is bijkomende steun echter onontbeerlijk. De Nederlandse regering is bereid deze steun te verlenen, maar onder strenge voorwaarden, waaronder de uitvoering van structurele hervormingspakketten en de oprichting van een Rijksentiteit die de totstandkoming van de hervormingen ondersteunt en monitort. De hervormingen zijn gericht op de volgende gebieden: overheidsfinanciën en financieel beheer; de economie; gezondheidszorg en onderwijs; en de rechtsstaat. De onderhandelingen over de voorwaarden van deze steun zijn nog steeds bezig, maar zij dienen snel te worden afgerond om te verzekeren dat de crisissteun wordt voortgezet en om uitzicht te bieden op een duurzaam herstel in 2021 en daarna.

We dienen er ons allen van bewust te zijn dat alternatieven voor de Nederlandse steun beperkt zijn. Financiering aanvragen op de internationale kapitaalmarkt zou een zware klus zijn, waarvoor de goedkeuring van de Rijksministerraad nodig is. De leningsvoorwaarden zouden aanzienlijk minder gunstig zijn, met hoge rentevoeten gezien de waargenomen hoge risico's. Bovendien krijgen Curaçao en Sint Maarten waarschijnlijk een lagere beoordeling indien de onderhandelingen met de Nederlandse regering vastlopen, hetgeen de leningsvoorwaarden nog verder zal verslechteren. Een lagere beoordeling zou gevolgen hebben voor de buitenlandse financieringsvoorwaarden van lokale bedrijven en daarmee investeringen in de weg staan. Daarnaast zou de herfinanciering van vervallende leningen op de internationale kapitaalmarkt veel minder zeker zijn dan in het geval van Nederlandse financiering, waardoor het risico op wanbetaling toeneemt.

Ook lokale financiering is onderhevig aan aanzienlijk minder gunstige voorwaarden en wordt, gezien de omvang van de financieringsbehoeften van de overheden, beperkt door het concentratierisico. Lokale financiering zorgt bovendien niet voor een compenserende instroom van deviezen, hetgeen tot een gestage daling van de reserves zal leiden, waarmee uiteindelijk de koppeling aan de Amerikaanse dollar in gevaar zou kunnen komen. Derhalve kan lokale financiering slechts voor wat tijdelijke verlichting zorgen ter overbrugging van de tijd die nodig is om de onderhandelingen met de Nederlandse regering af te ronden.

Richard Doornbosch
President